

MŰHELY

Farkas Emőd

Pohárköszöntő a Berde-serleggel¹

Tisztelt Hölgyeim és Uraim!

Szeretettel köszöntök mindenkit a vallásszabadság napján! Nem könnyű utolsóként, ráadásul pont a fogadás előtt, amikor már mindenkinek másfelé jár a gondolata, újat mondani. Nem is biztos, hogy sikerülni fog, de a jó hírem az, hogy legalább nem lesz hosszú.

„Urunk öfelsége miképpen ennek előtte való gyűlésibe országával közönséggel, az religió dolgáról végezött, azonképpen mostan és ez jelen való gyűlésibe azont erősíti, tudniillik, hogy midőn helyökön az prédikátorok az evangéliumot prédikálják, hirdessék kiki az ő értelme szerént, és az közösség, ha venni akarja jó, ha nem pedig, senki kényszerítéssel ne kényszerítse az ű lelke azon meg nem nyugodván, de oly prédikátort tarthasson, az kinek tanítása ő nékie tetszik. Ezért pedig senki az superintendensek közül, se egyebek az prédikátorokat meg ne bánthassa, ne szidalmaztassék senki az religióért senkitől, az elébbi constitutiók szerént, és nem engedtetik ezt senkinek, hogy senkit fogsággal, avagy helyéből való priválással fenyögessön azt tanításért, mert az hit Istennek ajándéka, ez hallásból lészön, mely hallás Istennek ígéje által vagyon.”

Mit üzennek ma nekünk ezek a veretes szavak?

Először is fontos hangsúlyozni, hogy nekünk, unitáriusoknak különös jelentősége van a vallásszabadság 1568-as törvényének, mert ennek alapján lett az unitárius vallás is elfogadott vallás, azaz recepta religio. De ezt a törvényt közösen fogadták el, felekezettől függetlenül, hiszen akkor még nem is léteztek felekezetek.

¹ Elhangzott Kolozsváron, 2017. január 13-án.

A Körösfői-Kriesch Aladár híres festményén is jelen vannak a katolikus, lutheránus és református személyiségek, melyek révén a művész is azt igyekszik szemléltetni, hogy a fejedelem, az erdélyi rendek és a különböző vallásos nézeteket valló csoportok közösen alkották meg ezt a középkori Európában egyedülálló törvényt. Koppándi Botond barátom, teológiai tanár, egyik prédikációjában igen szépen fogalmazta meg, hogy: *„Mondani sem kell talán, hogy e két lélek – az igazságot, a jézusi tanítás eredetijét, Isten ígéjének kinyilatkoztatását szenvedélyesen kereső reformátor, és országában a felekezetek közötti békességet és vallási türelmet előmozdítani próbáló bölcs fejedelem egymásra találása csiholta életre az 1568-as tordai országgyűlés vallási határozatát!”* Ma nem kérdés, hogy romániai magyar közösségként, felekezettől függetlenül, közösen kell fellépünk jogainkért. Ha erre többek között 1568 szelleme nem tenne képessé, nagy valószínűséggel könnyebb dolga lenne velünk bármilyen asszimiláló hatalomnak.

Másodszor fontos elmondani, hogy a híres erdélyi tolerancia, sokszínűség, a nemzetek és felekezetek többé-kevésbé békés egymás mellett élése is valahol ebben gyökerezik. A kilencvenes évek végén az amerikai nagykövetség kolozsvári irodájában dolgoztam. A Funar-korszak Kolozsvárjának és a délszláv válság Európájának ideje ez. Az amerikai diplomaták azt figyelték aggódó tekintettel, lesz-e Erdélyben is a volt Jugoszláviához hasonló krízishelyzet. Emlékszem egy szociológiai felmérésre is, amit az amerikai követség rendelt, és aminek egyik tanulsága pont ez volt: Erdélyben az évszázadok során az emberek valahogyan kialakították az együttélésnek egy olyan sajátos technikáját, ami segíti őket abban, hogy elkerüljék az ilyen konfliktusokat. Én szeretem hinni, hogy ez egy kicsit a vallásszabadság törvényének is köszönhető. Milyen sok szomorú, fájdalmas mai példát sorolhatnánk fel arra nézvést, hogy egyik vagy másik közösség nem tartja tiszteletben egymás vallását, hogy vallásháborúnak álcázott politikai konfliktusok és politikai konfliktusnak álcázott vallásháborúk zajlanak. Szeretem hinni, hogy amint azt a kilencvenes években a társadalomkutatók megfigyelték – az erdélyit a koszovói helyzettel összehasonlítva –, nálunk ez ma sem fordulhat elő, hogy akármilyen nehéz is, mindig lesz bennünk elég bölcsesség, hogy a véres konfliktusokat elkerüljük.

Harmadszor és végezetül Pásztori Kupán István református teológus értelmezését idézném, mert véleményem szerint fontos szempontra világít rá. Ő azt írja egy dolgozatában, hogy a vallásszabadság törvényének *„megfogalmazásából világosan kitűnik, hogy a szöveget nem lehet a személyes lelkiismereti szabadság mentén értelmezni. Az »ű lelke«* ugyanis *nem az egyéni hívő ember lelkét, hanem a helyi közösség, a helyi gyülekezet »lelkét«* jelenti, *akinek – közösségként – tetszik, vagy nem tetszik a prédikátor tanítása. A »közösségi lélek«* azonban a rendelkezés

megértésének kulcsa is, mert ez a valóságos lelkiismereti szabadság egyetlen biztosítéka. A másik típusú szabadságot, melyet kizárólag » az egyén lelkiismereti szabadságaként« értelmeknek, az autokratikus és ál-liberális rendszerek mindig ki játszhatják és megvonhatják. Korunkban – az egyéni mellett – éppen ezért nem népszerű a »közösségi jog« fogalma sem. A keresztény türelem vagy tolerancia semmi esetre sem rokonítható a liberális közömbösséggel. Az előbbi fogalom a másik személy, csoport vagy eszme felelős elfogadását jelenti. ... Nem szabad elfelejteni, hogy a keresztény szeretetben mindent eltűrhetünk – az intolerancia kivételével. Ha az adott közösség, társadalom tolerálja az intoleranciát (annak gyakorlatát és terjesztését), máris felelőtlené vált saját utódai jövőjének tekintetében. Jelenleg úgy tűnik, Erdélynek és a Kárpát-medencének komoly szüksége van önnön teokratikus toleranciaszellemének visszaszerzésére, míg Európának szüksége van keresztény jellegének és bátorságának helyreállítására.” – Eddig az idézet.

Ezekkel a gondolatokkal kívánok mindenkinek, a tartalmas emlékezés után, jó étvágyat!